

QUICKSCAN FLORA EN FAUNA
EN STEENUILONDERZOEK

HERTME NOORD

TE HERTME

GEMEENTE BORNE

- * Bodem
- * Waterbodem
- * Water
- * Archeologie
- * Ecologie
- * Milieu

Ecologie

Quickscan flora en fauna en steenuilenonderzoek Hertme Noord te Hertme in de gemeente Borne

Opdrachtgever	Gemeente Borne Postbus 200 7620 AE Borne
Project	BRN.GEM.ECO1
Rapportnummer	15035378
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	15 mei 2015
Vestiging	Doetinchem
Opsteller	Ing. L. Hunink-Verwoerd
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	Ing. K. Wopereis
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Flora- en faunawet dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving.....	2
	2.2 Ligging ten opzichte van beschermde gebieden	4
	2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	4
4	TOEPASSING VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	6
	4.1 Inleiding	6
	4.2 Flora- en faunawet.....	6
	4.3 Gebiedsbescherming.....	9
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	10
	5.1 Inleiding	10
	5.2 Vogels.....	10
	5.3 Vleermuizen.....	11
	5.4 Overige zoogdieren	11
	5.5 Reptielen, amfibieën en vissen.....	12
	5.6 Ongewervelden.....	12
	5.7 Vaatplanten.....	12
6	RESULTATEN STEENUILONDERZOEK.....	13
	6.1 Habitateisen steenuil	16
	6.2 Resultaten veldbezoeken	13
	6.3 Functionaliteit plangebied en omgeving	16
	6.4 Toetsing aan Flora- en faunawet.....	18
7	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	22
	7.1 Inleiding	22
	7.2 Flora- en faunawet.....	22
	7.2.1 Broedvogels.....	22
	7.3 Gebiedsbescherming.....	22
8	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	23

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Borne opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan flora en fauna en een steenuilonderzoek aan de Hertmerdwarsweg te Hertme in de gemeente Borne.

De quickscan flora en fauna is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

De quickscan flora en fauna heeft als doel in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn die volgens de Flora- en faunawet een beschermde status hebben en die mogelijk verstoring kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep. Tevens is beoordeeld of de voorgenomen ingreep invloed kan hebben op gebieden die volgens de Natuurbeschermingswet 1998 zijn beschermd, of deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland.

Omdat de onderzoekslocatie is gelegen binnen het leefgebied van steenuilen en de onderzoekslocatie potentieel deel uitmaakt van functioneel leefgebied, is direct een steenuilonderzoek uitgevoerd, in de daarvoor geschikte periode.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest voor ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

Voor zover bij de opdrachtgever bekend, is er niet eerder ecologisch onderzoek op de onderzoekslocatie uitgevoerd.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 8.000 \text{ m}^2$) ligt aan de Hertmerdwarsweg, ten noorden van de kern van Hertme in de gemeente Borne. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie opgenomen.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 28 G (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 248.700$, $Y = 485.465$.

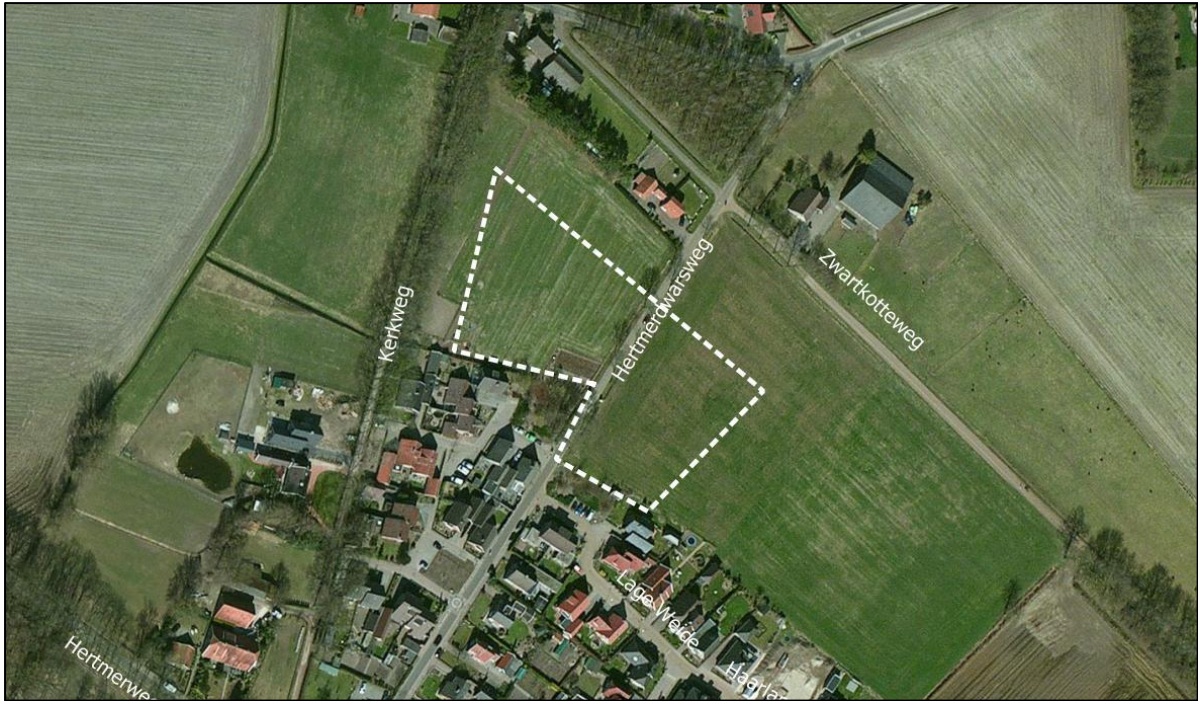

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft een aantal graslandpercelen en een moestuin. Rond de graslandpercelen bevinden zich afrasteringen. De percelen zijn van elkaar gescheiden door de Hertmerdwarsweg.

Ten zuiden van de onderzoekslocatie bevindt zich de bebouwde kom van Hertme. In het aangrenzende terrein aan de zuidwestzijde worden paarden gehouden. Aan de westzijde van de onderzoekslocatie bevindt zich een onverhard pad, de kerkweg, met daarlangs jonge aanplant van beuken. De onderzoekslocatie maakt deel uit van een groter weideperceel. De omgeving bestaat uit het buitengebied van Hertme dat wordt gekenmerkt door kleinschalige agrarische percelen, boerderijen en landschapelementen.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 3. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

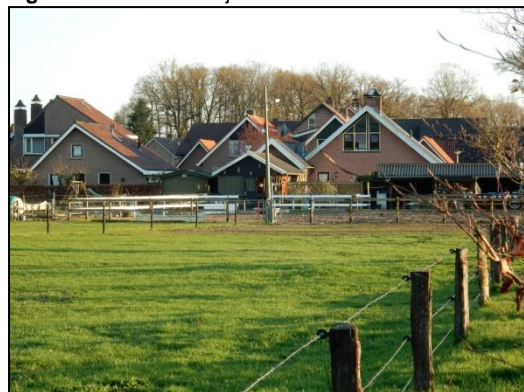
Figuur 4. Zuidoostelijk deel van de onderzoekslocatie.

Figuur 5. Noordwestelijk deel onderzoekslocatie.

Figuur 6. Bebouwing aan de zuidzijde.

Figuur 7. Bebouwing aan de zuidzijde.

2.2 Ligging ten opzichte van beschermde gebieden

Natura 2000

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen de grenzen, of in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. De meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden, Lemselermaten en Lonnekermeer, bevinden zich op circa 7,5 kilometer afstand ten noordoosten en zuidoosten van de onderzoekslocatie.

Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk. Het meest nabijgelegen gebied bevindt zich circa 3 kilometer ten zuidoosten van de onderzoekslocatie. Het betreft de percelen langs de Deurningenbeek.

Beschermde Natuurmonumenten

De onderzoekslocatie is niet gelegen in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als beschermd natuurmonument.

2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens om 10 tot 12 woningen op de onderzoekslocatie te realiseren.

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Quickscan flora en fauna

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een veldbezoek en een bureauonderzoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 3 april. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie en zijn omtrent gebiedsbescherming gegevens van de provincie Overijssel geraadpleegd.

Het gebruik van openbare bronnen als waarneming.nl is voor zakelijke gebruikers niet toegestaan. Werknemers van een adviesbureau, ambtenaren, terreinbeheerders, ZZP-ers, stagiairs en onderzoekers vallen onder de definitie van zakelijk gebruikers.

Verspreidingsgegevens van soorten zijn veelal weergegeven op kilometerhokniveau (1 x 1 kilometer) of op uurhokniveau (5 x 5 kilometer). Aangezien met de schaal van kilometerhokken of uurhokken een groter gebied wordt beschouwd dan alleen de onderzoekslocatie, betekent dit niet dat de kritische soorten ook daadwerkelijk voorkomen binnen de begrenzing van de onderzoekslocatie. Verder zijn sommige verspreidingsgegevens niet erg actueel. Dit betekent dat de meest recente verspreidingsgegevens reeds verouderd kunnen zijn. De meeste te gebruiken gegevens vormen daarom geen uitsluitel over het aantal soorten en type waarneming van een soort in het betreffende gebied, maar enkel een indicatie over het voorkomen.

De quickscan flora en fauna is een toets van de ecologische potenties van de onderzoekslocatie en betreft geen volwaardig soort(en) specifiek onderzoek. Er zijn in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Een ecologische inventarisatie beslaat meerdere veldbezoeken gedurende de voor de soortgroep meest gunstige periode van het jaar.

Steenuilonderzoek

Voor het onderzoek naar steenuil is in de periode april uitgevoerd, hierbij is een drietal avondbezoeken uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van geluidsnabootsing. De inventarisatiemethode is overeenkomstig de methode die opgesteld is door Steenuiloverleg Nederland (STONE) in de Soortenstandaard van de steenuil. De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 3 april, 9 april en 17 april tijdens gunstige omstandigheden. Steenuilen beginnen al in februari met territoriale activiteiten. De veldbezoeken zijn voor de avondschemering gestart, waarbij ook is gelet op aanwezigheid van steenuilen. Tijdens het onderzoek is de baltsroep van de steenuil afgespeeld. Steenuilen reageren op deze roep door terug te roepen.

Het onderzoeksgebied voor het steenuilonderzoek is groter dan het plangebied zelf. Uitgegaan is van een gebied van minimaal 500 meter rond de onderzoekslocatie van de quickscan (zie figuur 8).

Figuur 8. Onderzoekgebied steenuil.

4 TOEPASSING VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Flora- en faunawet bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving.

4.2 Flora- en faunawet

De Europese natuurwetgeving is in Nederland, op het gebied van de soortbescherming, uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet heeft tot doel alle in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten te beschermen en in stand te houden. Om dit doel te bereiken, bevat de wet een aantal verbodsbepalingen (zie tabel I). Hierbij wordt het zogenaamde “nee, tenzij...” principe gehanteerd. Dit wil zeggen dat activiteiten met een (potentieel) schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn (“nee”). Van dit verbod kan echter onder voorwaarden (“tenzij”) afgeweken worden door ontheffingen of vrijstellingen.

Tabel I. Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Artikel 8	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Artikel 9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Artikel 10	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Artikel 11	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Voor de Flora- en faunawet geldt dat vaste rust- en verblijfplaatsen van bepaalde soorten zijn beschermd. De Flora- en faunawet maakt onderscheid in drie beschermingscategorieën. Iedere categorie heeft zijn eigen ontheffingsmogelijkheden en toetsingscriteria. Hierbij vallen vogels onder een aparte categorie.

Tabel II. Soortbeschermingscategorieën Flora- en faunawet

<p>Tabel 1 algemeen beschermde soorten</p> <p>Voor de soorten in Tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt, bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik, een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.</p> <p>Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing in het kader van artikel 75 aangevraagd te worden.</p> <p>Voorbeelden zijn: ree, haas konijn, egel, bruine kikker, gewone pad, wijngaardslak, brede wespenorchis, grote kaardenbol</p>
<p>Tabel 2 overige beschermde soorten</p> <p>Voor de soorten in Tabel 2 van de Flora- en faunawet dient bij overtreding van de verbodsbepalingen een ontheffing aangevraagd te worden. Echter indien er volgens een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode gewerkt wordt, geldt er bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik, een vrijstelling van de verbodsbepalingen en hoeft er geen ontheffing aangevraagd te worden.</p> <p>De ontheffingaanvraag wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' ('lichte toets').</p> <p>Voorbeelden zijn: eekhoorn, steenmarter, kleine modderkruiper, gele helmbloem, steenbreekvaren, tongvaren, maretak</p>

Tabel 3 strikt beschermde soorten

Voor de soorten van Tabel 3 van de Flora- en faunawet dient bij overtreding van de verbodsbepalingen bij alle activiteiten (waaronder ruimtelijke ontwikkeling en inrichting) een ontheffing aangevraagd te worden. In een zeer beperkt aantal gevallen kan er op basis van een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode een vrijstelling verleend worden voor de ontheffingsverplichting bij een zeer beperkt aantal activiteiten.

De ontheffingaanvraag wordt getoetst aan een drietal criteria (uitgebreide toets). Bij de uitgebreide toets dient aan alle afzonderlijke criteria te worden voldaan. De criteria zijn als volgt: de activiteiten of werkzaamheden doen geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort, er is geen andere bevredigende oplossing (alternatief) voor de geplande activiteiten of werkzaamheden, die minder schade oplevert voor de betreffende soort en er moet sprake zijn van een bij de wet genoemd belang.

Voorbeelden zijn: das, waterspitsmuis, alle vleermuissoorten, rugstreepd, boomkikker, kamsalamander

Bij een quickscan flora en fauna wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingscategorieën. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht. Broedvogels en vleermuizen zijn soortgroepen uit de strengste beschermingscategorie. Voor de overige soortgroepen is de beschermingsstatus afhankelijk van de soort.

Broedvogels

Alle broedende inheemse vogels en hun nesten zijn wettelijk strikt beschermd en qua beschermingsregime te vergelijken met Tabel 3 van de Flora- en faunawet. Broedvogels vallen onder een aparte beschermingsgroep en zijn ingedeeld in een vijftal beschermingscategorieën (Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, Dienst Regelingen, 2009). Zie tabel III voor een indeling van de bescherming van broedvogels.

Tabel III. Beschermingscategorieën aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen.

Broedvogels		
Voor vogels geldt dat er altijd een ontheffing aangevraagd dient te worden. Indien activiteiten plaatsvinden waarbij verbodsbepalingen worden overtreden ten aanzien van (broed)vogels dient er een uitgebreide toets, zoals beschreven bij Tabel 3 Flora- en faunawet toegepast te worden. Bij broedvogels kan een overtreding in de meeste gevallen gemakkelijk voorkomen worden door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.		
Beschermingscategorie 1	nesten jaarrond beschermd, ook buiten broedseizoen	Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
Beschermingscategorie 2		Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
Beschermingscategorie 3		Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
Beschermingscategorie 4		Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).
Beschermingscategorie 5		Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.
Overige broedvogels ("algemeen" voorkomen-de broedvogels)	Nesten die <i>niet</i> het hele jaar door zijn beschermd; enkel binnen broedseizoenen.	Vogels die elk broedseizoen een nieuw nest maken of in staat zijn een nieuw nest te maken. De vogelnesten voor eenmalig gebruik.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten zowel binnen de Flora- en faunawet als binnen de Natuurbeschermingswet een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen alle verblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Wanneer overwinterende dieren worden verstoord, is de kans groot dat ze sterven omdat ze dan teveel van hun vetreserve gebruiken. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat negatieve gevolgen voor de vleermuisstand op lokaal niveau. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

Algemene Zorgplicht

De algemene zorgplicht houdt in dat een ieder die redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen nadelige gevolgen voor de flora en fauna kunnen ontstaan, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten of maatregelen te nemen om de nadelige gevolgen te voorkomen. Zo kan er bijvoorbeeld rekening worden gehouden met amfibieën en kleine zoogdieren worden wanneer materialen en houtstapels, waaronder de dieren verblijven, worden verwijderd.

Tabel IV. Algemene Zorgplicht

Algemene Zorgplicht (artikel 2)
Een belangrijk uitgangspunt binnen de Flora- en faunawet is dat op elke burger de plicht rust om voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving. Dit houdt in dat iedereen zich dient in te spannen om de nadelige gevolgen voor een soort te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats.

De algemene zorgplicht is in de meeste gevallen voornamelijk van toepassing op beschermde soorten die staan vermeld in Tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit betreffen algemeen voorkomende soorten, waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling geldt. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor de betreffende soortgroep worden aangegeven.

4.3 Gebiedsbescherming

De quickscan flora en fauna toetst voornamelijk aan de Flora- en faunawet. Indien een plangebied in of nabij een gebied is gelegen dat tot de EHS behoort of onder de Natuurbeschermingswet valt, dient te worden bepaald of er een effect valt te verwachten. Bij een toetsing aan de Natuurbeschermingswet spelen vaak andere facetten mee, zoals de aanwezige doelsoorten en kernwaarden van het betreffende beschermde gebied.

Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000-gebieden)

De Natuurbeschermingswet 1998 heeft tot doel bijzondere natuurgebieden in Nederland te beschermen en in stand te houden. De wet omvat onder andere de richtlijnen van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn ten aanzien van gebiedsbescherming. Doordat de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn beide zijn opgenomen in de Natura 2000-wetgeving, zijn de termen "Habitatrichtlijngebied" en "Vogelrichtlijngebied" komen te vervallen. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de Europese Unie. Handelingen die een negatieve invloed hebben op gebieden die binnen dit netwerk vallen, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door het Ministerie van Economische Zaken (via Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) of door de Provincie.

Natuurbeschermingswet 1998 (Beschermden Natuurmonumenten)

Beschermden Natuurmonumenten zijn gelegen buiten de Natura 2000-gebieden. Met de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 is het onderscheid tussen Staats- en Beschermden Natuurmonumenten opgeheven en gewijzigd in Beschermden Natuurmonumenten en zijn (delen van) Beschermden Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden komen te vervallen. Het beschermingsregime voor Beschermden Natuurmonumenten betreft het verbod om zonder vergunning handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor de te beschermen waarden van een natuurmonument, zoals natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis ervan. Ontwikkelingen zijn wel mogelijk als door het Ministerie of de Provincie een vergunning is verleend.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omliggende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland is onderdeel van een Europees ecologisch netwerk en bestaat uit kerngebieden (in Nederland de Natura-2000 gebieden, Beschermden Natuurmonumenten en de Wetlands) en verweven gebieden (gericht op de verweving van landbouw, wonen en natuur) die onderling verbonden worden door ecologische verbindingzones. Ecologische verbindingzones zijn stroken en stukjes natuur die de verspreid liggende natuurgebieden met elkaar verbinden. Op deze manier kunnen dieren en planten zich van het ene naar het andere leefgebied verplaatsen. Met name kleine populaties die met uitsterven worden bedreigd, blijven hierdoor levensvatbaar. Negatieve invloed op de werking van een verbinding of aantasting van een verbinding dient vermeden en gecompenseerd te worden zodat het netwerk niet verslechtert.

Vanaf 2014 zijn de provincies verantwoordelijk geworden voor het Natuurnetwerk Nederland. Tot die tijd was de Rijksoverheid hiervoor verantwoordelijk. De planologische begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

5.1 Inleiding

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat / verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. In hoofdstuk 6 wordt beoordeeld of de voorgenoemen plannen een verstrend effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten en welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.2 Vogels

Broedvogels (beschermingscategorie 1 t/m 4)

Vanwege het ontbreken van bebouwing en opgaand groen, zijn er op de onderzoekslocatie geen broedgelegenheden aanwezig voor jaarrond beschermde soorten. De onderzoekslocatie kan wel een belangrijk foerageergebied vormen voor de jaarrond beschermde steenuil. Het functioneel leefgebied van deze soort is beschermd en de soort komt in de directe omgeving voor. Omdat de steenuil een relatief klein territorium heeft, kan de impact van de plannen op een steenuilenpaar in de directe omgeving groot zijn. Om de impact op steenuilen te kunnen toetsen aan de Flora- en faunawet is een aanvullend onderzoek naar het voorkomen van de soort uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn uitgewerkt in hoofdstuk 6. Negatieve effecten op overige soorten worden niet verwacht.

Broedvogels (beschermingscategorie 5)

De broedvogels die onder de beschermingscategorie 5 vallen zijn voornamelijk holenbroeders. Op de onderzoekslocatie zijn geen bomen met holtes aanwezig. Mede wegens het ontbreken van bebouwing en (loof)bomen met holtes zijn er op de onderzoekslocatie geen soorten uit beschermingscategorie 5 te verwachten.

Overige broedvogels

Vanwege het ontbreken van bebouwing en opgaand groen, zijn er op de onderzoekslocatie nauwelijks tot geen broedgelegenheden aanwezig. Wegens de ingesloten ligging van de onderzoekslocatie worden broedgevallen van weidevogels niet verwacht.

Slaapplaatsen

Sommige vogelsoorten zoals houtduif, kauw en huismus, maar ook ransuilen, maken vooral buiten het broedseizoen gebruik van gemeenschappelijke slaapplaatsen. Meestal wordt hierbij beschutting gezocht in de vorm van dichte begroeiing, hoge bomen, of de veiligheid van open water. Er zijn geen indicaties dat op de onderzoekslocatie een gemeenschappelijke slaapplaats aanwezig is.

5.3 Vleermuizen

Volgens het cursusdictaat "Vleermuizen en Planologie" (Limpens *et al.* 2010) is de onderzoekslocatie gelegen in een deel van Nederland waar de volgende vleermuissoorten kunnen voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, franjestaart, Bechstein's vleermuis, meervleermuis, baardvleermuis, bosvleermuis en watervleermuis.

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie is geheel onbebouwd en er zijn geen bomen aanwezig, waardoor uitgesloten kan worden dat er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van het verstoren van een vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen is niet aan de orde.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Het is door de onderlinge afstand tot de bebouwing in de omgeving niet aannemelijk dat er in de directe invloedssfeer van de onderzoekslocatie potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn die negatieve invloed kunnen ondervinden van de werkzaamheden.

Foeragerende vleermuizen

De onderzoekslocatie zal, gelet op het aanwezige habitat gebruikt kunnen worden door in de omgeving verblijvende vleermuizen als gewone dwergvleermuis en laatvlieger om te foerageren. Tijdens de veldbezoeken naar de steenuil zijn op en rond de onderzoekslocatie enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Door de voorgenomen ingreep zal het aanbod van foerageermogelijkheden niet in het geding komen, in de directe omgeving is meer geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen in de vorm van kleinschalig landschap aanwezig.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Doordat dergelijke lijnvormige elementen ontbreken op de onderzoekslocatie, worden er geen potentiële vliegroutes verstoord.

5.4 Overige zoogdieren

Licht beschermde soorten

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor een aantal soorten grondgebonden zoogdieren. Het gaat daarbij om algemene soorten als mol, rosse woelmuis en haas. Voor deze soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. De algemene zorgplicht is van kracht. Er zijn daartoe geen speciale maatregelen noodzakelijk.

Streng beschermde soorten

Het voorkomen van overige grondgebonden zoogdieren waarvoor geen vrijstelling geldt, is tijdens het veldbezoek niet vastgesteld. Vanwege het ontbreken van geschikt habitat en op basis van verspreidingsgegevens kan het voorkomen ervan redelijkerwijs worden uitgesloten.

5.5 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Reptielen stellen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt habitat voor reptielen aanwezig.

Amfibieën en vissen

Op de onderzoekslocatie bevindt zich een aantal greppels. Doordat geschikte wateroppervlakten als poelen en vijvers op de onderzoekslocatie ontbreken zijn voortplantingsmogelijkheden voor amfibieën en het voorkomen van vissen op de onderzoekslocatie uitgesloten. Door het ontbreken van begroeiing vormt de onderzoekslocatie eveneens geen optimaal landhabitat voor amfibieën.

5.6 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Flora- en faunawet een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

Dagvlinders

Beschermde dagvlinders stellen specifieke eisen aan het voortplantingshabitat met waard- en nectarplanten. Het is uitgesloten dat er binnen de onderzoekslocatie geschikt habitat aanwezig is voor een (deel)populatie van een beschermde vlindersoort.

Overige ongewervelden

Overige beschermde ongewervelde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft en platte schijfhoorn, zijn niet op de onderzoekslocatie te verwachten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig.

5.7 Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde planten waargenomen. De aanwezigheid van water, de zuurgraad van de bodem, de beschikbare hoeveelheid voedingsstoffen, de hoeveelheid zonlicht en de antropogene beïnvloeding bepalen in hoeverre een groeiplaats voor een bepaalde plant geschikt is. Vanwege de specifieke eisen die de meeste beschermde soorten stellen aan de groeiomstandigheden zijn beschermde vaatplanten, waarvoor geen vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling geldt, op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

6 RESULTATEN STEENUILENONDERZOEK

6.1 Resultaten veldbezoeken

Tijdens de veldbezoeken waren de omstandigheden voor het waarnemen van steenuilen gunstig. Op de eerste avond is aan de Hertmerweg 32 een steenuilenpaar waargenomen (zie figuur 9). Eén van de steenuilen zat op het dak van de schuur en de andere op een betonschutting langs de weide. De schuur is toegankelijk voor de soort. De aanwezigheid van een territorium is hiermee vastgesteld. Dit betreft territorium 1 in figuur 12.

Figuur 9. Steenuilenpaar op dak schuur en op schutting, (territorium 1).

Later op de avond is er een roepend mannetje waargenomen op het erf aan de Zwartkotteweg 6. Er is ook op dit erf een steenuilenpaar waargenomen. Beide vogels waren aanwezig op een mestbult bij de schuur. Ook tijdens het tweede veldbezoek is het mannetje roepend waargenomen. Ten tijde van het derde veldbezoek konden de uilen vanaf het zandpad in de schuur worden waargenomen (zie figuur 9). Het mannetje zat in een opening in de schuur (zie figuur 10) en op een balk bij een overkapping werd een paring waargenomen. Dit betreft territorium 2 in figuur 12.

Figuur 10. Steenuilen bij schuur bij territorium 2. Het mannetje zit in een venster in de muur, het vrouwtje op een balk bij de caravan.

Tijdens het tweede veldbezoek is ook een derde territorium vastgesteld (zie figuur 12). Het mannetje is waargenomen en roepend aange troffen bij de Kerkweg 2. Het dier maakt gebruik van een met klimop begroeid schuurtje tussen oude zomereiken (zie figuur 11). Waarschijnlijk betreft het schuurtje een rustplaats. Op het erf zelf bevinden zich ook toegankelijke schuren die als nestplaats kunnen dienen.

Verder is er ook éénmalig een waarneming gedaan van een roepende steenuil ten oosten van territorium 2. Dit was nabij de Oude Postweg 6. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat dit hetzelfde dier betreft van territorium 2, maar hieromtrent is tijdens het veldbezoek geen volledige zekerheid verkregen.

Figuur 11. Schuurtje waar een steenuil is waargenomen binnen territorium 3.

In figuur 12 zijn de waarnemingen van de steenuilen opgenomen. Rond de waarnemingen is een straal van 250 meter weergegeven om een indicatie te krijgen van het territorium van de steenuilen. Hierop is meteen te zien dat de onderzoekslocatie is gelegen binnen twee territoria. In werkelijkheid zullen de territoria anders zijn verdeeld, en zal het perceel aan één van beide paren of deels aan beide paren toebehoren. Dat de onderzoekslocatie een belangrijk gebied zal vormen is hiermee wel vastgesteld. In paragraaf 6.3 is aan de hand van het habitat ter plaatse per territorium in beeld gebracht hoeveel geschikt foerageergebied de uilen tot hun beschikking hebben. Aan de hand hiervan is bepaald hoe groot de impact van de toekomstige bebouwing op de steenuilen zal zijn.

Figuur 12. Waarnemingen steenuilen (paartjes/roepende dieren) met daarom heen een straal van 250 meter om globaal het territorium aan te geven. Het rode gebied is het plangebied voor de woningen.

6.2 Habitatieisen steenuil

Het territorium van een steenuil is gemiddeld 10-12 ha groot. De grootte van een territorium van steenuilen varieert gedurende het seizoen en is afhankelijk van onder andere voedselaanbod en nestgelegenheid. Uit wetenschappelijk onderzoek naar het terreingebruik van steenuilen komt een variatie aan territoriumgroottes naar voren (zie tabel II). In de Soortenstandaard Steenuil (Dienst Regeelingen, 2012) wordt een variatie in territoriumgroottes aangegeven van 5 tot 30 ha. Door Landschapsbeheer Nederland wordt een standaard vuistregel van een territorium van 10 ha gehanteerd. Uiteraard is de grootte en vorm van het territorium onder andere afhankelijk van de habitatsamenstelling, verblijfslocaties, dekking en foerageermogelijkheden.

In het broedseizoen foerageren steenuilen in een straal van maximaal 250-300 meter rond hun nest, het meeste voedsel wordt dichterbij verzameld (Van den Bremer *et al.*, 2009). Dit is een gebied met een oppervlakte van 28 ha.

Tabel I. Literatuurwaarden homeranges (HR) steenuilen

Aantal steenuilen	Gem. HR variatie	Gem. HR	Locatie	Bron
19	1,6 - 28,1 ha		Nederrijng gebied, Duitsland	Fink, 1989
11	9,0 - 27,5 ha		Oost-Polen	Grzywaczewski, 2009
8*	3,8 – 11,5 ha	15.1 ± 2,46 ha	Noord-Spanje	Zuberogoitia <i>et al.</i> , 2007
7	3,7 – 14,6 ha		Achterhoek, Nederland	Van den Bremer <i>et al.</i> 2009

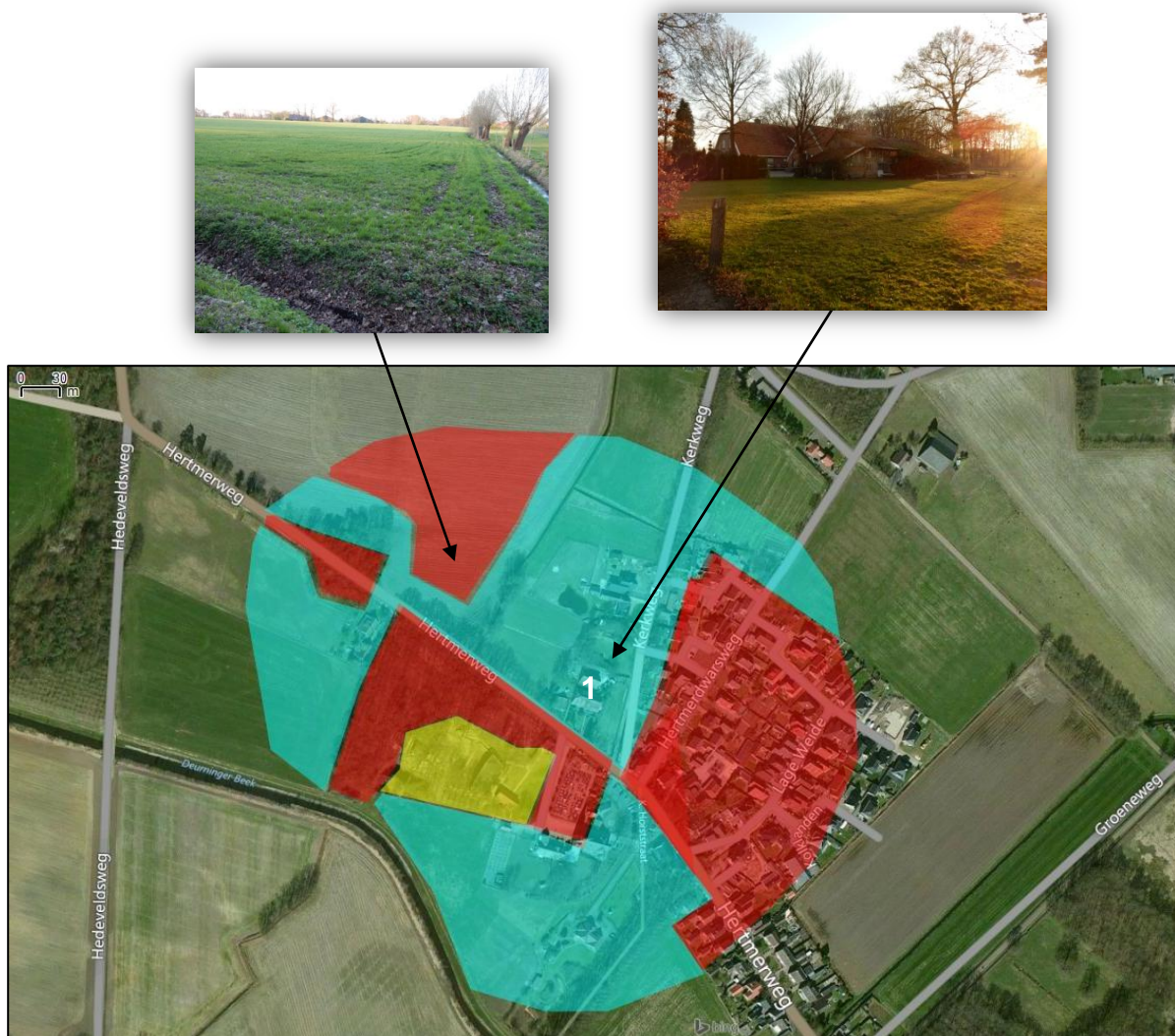
* hierbij is één vrouwelijk exemplaar met een uitzonderlijk groot territorium buiten beschouwing gelaten.

6.3 Functionaliteit plangebied en omgeving

Aan de hand van het habitat zijn de drie territoria theoretisch op kaart gezet. Dit is gedaan om cijfermatig te kunnen onderbouwen hoe groot de effecten van de nieuwbouw zullen zijn. Er zijn echter meerdere scenario's mogelijk, maar deze hebben enkel betrekking op de verdeling van het gebied tussen de uilenparen en hebben verder geen invloed op de einduitkomsten van het onderzoek. De percelen binnen de territoria zijn ingedeeld in drie categorieën; optimaal geschikt, matig geschikt en nauwelijks geschikt om te foerageren.

6.3.1 Territorium 1

De percelen rond het erf van het steenuilenpaar vormen een optimaal geschikt foerageergebied (zie figuur 13). Het is kleinschalig ingericht en er zijn landschapelementen en er is een poel aanwezig. Verder ligt een groot deel van de bebouwde kom van Hertme binnen het territorium, hetgeen als ongeschikt is aangemerkt. Aan de zuidzijde van de Hertmerweg is bos aanwezig, dat is voor steenuilen niet geschikt om te foerageren. De randen ervan wel. Het openluchttheater is als matig geschikt aangewezen. De percelen ten zuiden daarvan zijn wel geschikt, maar het is nog de vraag of de steenuil zo ver van het erf gaat om te foerageren. Noordwestelijk van het erf is een groot agrarisch perceel aanwezig. De randen zijn wel geschikt. Daar kan de steenuil vanaf uitkijkposten langs de randen jagen. Het perceel zelf is verder ongeschikt als foerageergebied door de grootschaligheid en het ontbreken van uitkijkposten. In totaal heeft het steenuilenpaar circa 8 hectare optimaal geschikt foerageergebied voorhanden, vermoedelijk blijft het paar dicht bij het erf om te foerageren.

Figuur 13. Vermoedelijke indeling territorium 1 steenuil. Lichtblauw geeft optimaal geschikt foerageergebied aan. Geel is matig geschikt om te foerageren. Rood is nauwelijks geschikt.

6.3.2 Territorium 2

De percelen rond het erf van het steenuilenpaar vormen een geschikt foerageergebied (zie figuur 14), maar er zijn ook percelen die door het ontbreken van uitkijkposten als weidepalen minder of niet geschikt zijn. Het oostelijke deel van het plangebied voor de nieuwbouwwoningen is momenteel matig geschikt. Dit betekent dat er direct rond het erf niet veel aaneengesloten geschikt foerageergebied aanwezig is. Met name de percelen in het noordoostelijke deel van het territorium vormen een geschikt leefgebied door aanwezigheid van een erf met landschapselementen en paarden. Ter plaatse van het erf aan de Oude Postweg 6 is tijdens het veldbezoek éénmalig een waarneming gedaan van een roepende steenuil. Vooralnog wordt er vanuit gegaan dat dit hetzelfde dier betreft van territorium 2, maar hieromtrent is tijdens het veldbezoek geen volledige zekerheid verkregen. De erven liggen ruim 100 meter van elkaar verwijderd. Mochten het toch twee territoria zijn, dan zal het uilenpaar nog sterker afhankelijk zijn van de percelen rond het erf met de nestlocatie. Met het scenario uit figuur 13 heeft het steenuilenpaar in totaal circa 9,5 hectare geschikt foerageergebied beschikbaar.

Figuur 14. Vermoedelijke indeling territorium 2 steenuil. Lichtblauw geeft optimaal geschikt foerageergebied aan. Geel is matig geschikt om te foerageren. Rood is nauwelijks geschikt.

6.3.3 Territorium 3

Dit steenuilenpaar heeft op het centrale deel van het territorium een uitermate geschikt foerageergebied voorhanden (zie figuur 15). Verder gelegen delen zijn ook geschikt, maar vermoedelijk maakt de steenuil in hoofdzaak gebruik van het aaneengesloten middendeel, ten noorden van de nestlocatie. Dit territorium ligt verder van de toekomstige nieuwbouw gelegen en zal op voorhand geen negatieve effecten van de plannen ondervinden. Noordelijk in het territorium is een camping gelegen.

Figuur 15. Vermoedelijke indeling territorium 3 steenuil. Lichtblauw geeft optimaal geschikt foerageergebied aan. Geel is matig geschikt om te foerageren. Rood is nauwelijks geschikt.

6.4 Toetsing aan Flora- en faunawet

Activiteiten die alleen effecten hebben op foerageergebied binnen een steenuilterritorium, kunnen effect hebben op de functionaliteit van de voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats en dus leiden tot een overtreding van de Flora- en faunawet. Een leefgebied moet de steenuil het hele jaar blijvend voorzien in alles wat nodig is om succesvol te kunnen voortplanten of te kunnen verblijven. De steenuilenparen nabij de onderzoekslocatie hebben een territorium waarvan er slechts 8 en 9,5 hectare geschikt leefgebied voorhanden is om te foerageren. Dit is voor een steenuilenpaar in principe voldoende, mits het habitat geschikt is. In het kleinschalige Twentse landschap is dat blijkbaar voldoende.

Activiteiten die alleen effecten hebben op foerageergebied binnen een steenuilterritorium, kunnen effect hebben op de functionaliteit van de voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats en dus leiden tot een overtreding van de Flora- en faunawet. Een leefgebied moet de steenuil het hele jaar blijvend voorzien in alles wat nodig is om succesvol te kunnen voortplanten of te kunnen verblijven. In onderhavig geval is sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet omdat door de voorgenomen plannen op de onderzoekslocatie het leef- en foerageergebied afneemt tot onder de grens waarop het territorium duurzaam in stand kan blijven. Het perceel op de onderzoekslocatie is belangrijk voor de uilenparen in territorium 1 en 2. Door de nieuwbouwwoningen wordt het bebouwde oppervlak van Hertme aanzienlijk vergroot.

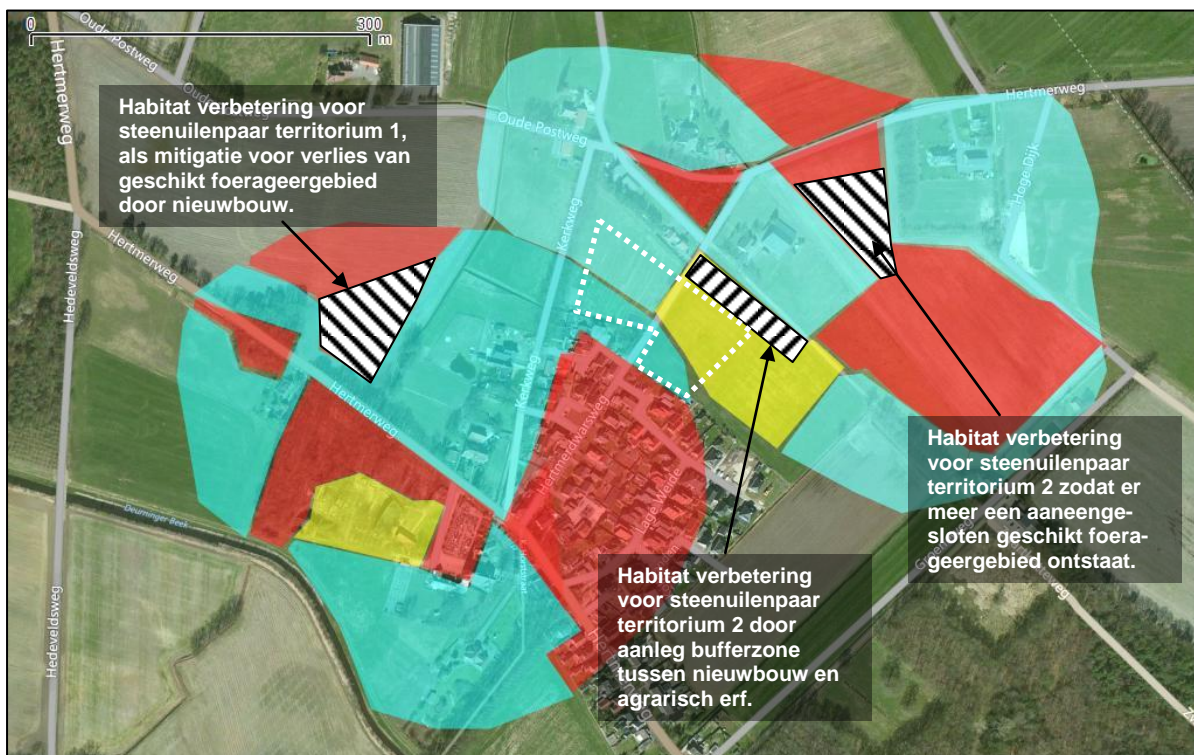
Het verlies van foerageergebied zou tot gevolg kunnen hebben dat het territorium verloren gaat en de steenuil uit dit gebied zal verdwijnen. Voor de aantasting van essentieel steenuilleefgebied is een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk, en zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk. Deze mitigerende maatregelen zullen gericht moeten zijn op verbetering van het habitat binnen het territorium van de betrokken steenuilenparen. De ingreep veroorzaakt een aantasting van de functionaliteit van het leefgebied. Het functionele leefgebied dient te allen tijde behouden te blijven. Dit kan door voor de steenuil ongeschikte delen geschikt te maken. Dit dient te zijn uitgevoerd, alvorens de nieuwbouw wordt aangelegd. Volgens de soortenstandaard van de steenuil kan hierbij gedacht worden aan:

- Herstel van voldoende beschikbaar foerageergebied, bijvoorbeeld door:
 - creëren van overhoeken;
 - creëren van kruidenzomen;
 - creëren van ruigten, bijvoorbeeld tussen een dubbele rij rasters;
 - creëren van struwelen;
 - creëren van takkenrillen, houtstapels, composthopen en mesthopen;
 - creëren van kortgrazige percelen, zoals schapen- en paardenweitjes;
 - creëren van hoogstamboomgaarden;
 - aanplanten van struiken en bomen die noten of vruchten dragen;
 - aanleggen van een poel of vijver met flauwe oevers;
 - creëren van uitkijkposten in de vorm van weidepaaltjes.
- Zorgen voor voldoende dekkingsmogelijkheden door de aanplant van bijvoorbeeld (knot)-boomsingels en struwelen en door het aanbrengen van takkenhopen, los gestapelde stenen of houtblokken.
- Zorgen voor voldoende zit- en uitkijkposten, bijvoorbeeld door het aanbrengen van paaltjes.
- Zorgen voor voldoende rust en voor bescherming tegen bijvoorbeeld predatoren, verdrinking, aanrijding en doorvallen door een schoorsteen.

- De herstelmaatregelen worden getroffen binnen een straal van 200 meter van de (potentiële) nestplaats, maar niet binnen het territorium van een ander broedpaar.
- Het effect van de te nemen maatregelen moet duurzaam genoeg zijn.

De te treffen maatregelen dienen te worden opgenomen in een activiteitenplan en ter goedkeuring te worden voorgelegd aan het ministerie van Economische Zaken.

In figuur 16 een aantal potentiële mogelijkheden aangemerkt voor habitatverbetering ter mitigatie van de nieuwbouw is. Uiteraard zal dat in overleg met terreineigenaren plaats dienen te vinden.

Figuur 16. Potentiële, ecologisch geschikte, locaties voor habitatverbetering leefgebied steenuil.

7 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

7.1 Inleiding

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet optreden of kan er sprake zijn van negatieve gevolgen voor door de wetgever vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Flora- en faunawet en overige natuurwetgeving en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervoltraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Flora- en faunawet op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen en ontheffingen.

7.2 Flora- en faunawet

In het kader van de Flora- en faunawet is er een effect te verwachten op de steenuil. Overtredingen van de Flora- en faunawet ten aanzien van beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn wegens het ontbreken van geschikt habitat/verblijfsmogelijkheden, op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezigheid van voldoende alternatieven en/of gezien de aard van de ingreep in dit geval niet aan de orde.

7.2.1 Broedvogels

Steenuil

De steenuil is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. De soort staat ook vermeld in de Vogelrichtlijn. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen geldt de uitgebreide toets. De steenuil staat als kwetsbaar vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2004). De nesten van steenuilen zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 1 van vogelnesten (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2009): 'nesten die behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats'. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de functionele leefomgeving ervan. De maatregelen ten behoeve van de steenuil dienen te worden opgenomen in een projectplan die als onderbouwing dient van een ontheffingsaanvraag.

7.3 Gebiedsbescherming

Aangezien de onderzoekslocatie niet is gelegen in of grenst aan een onderdeel dat behoort tot de het Natuurnetwerk Nederland, is aantasting niet aan de orde. Externe werking op overige beschermde natuurgebieden, zoals de Natura 2000-gebieden Lemselermaten en Lonnekermeer is, gelet op afstand tot de onderzoekslocatie en de aard van de ingreep niet aan de orde. De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen de invloedssfeer van een beschermd natuurmonument.

8 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van de gemeente Borne een quickscan flora en fauna en steenuilen-onderzoek uitgevoerd aan de Hertme Noord te Hertme in de gemeente Borne.

De quickscan flora en fauna is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

Het onderzoek heeft tot doel om in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn die volgens de Flora- en faunawet een beschermde status hebben en die mogelijk verstoring kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens om 10 tot 12 woningen op de onderzoekslocatie te realiseren.

De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel V. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of vergunningtrajecten. In de tabel is weergegeven of maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Flora- en faunawet voor bepaalde soortgroepen te voorkomen.

Tabel V. Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen
Broedvogels	algemeen	nee	nee	nee	nee	-
	jaarrond beschermd	ja	ja	ja	ja	Steenuilonderzoek reeds uitgevoerd. Maatregelen voor de soort vastleggen in projectplan en ontheffing aanvragen.
Vleermuizen	verblijfplaatsen	nee	nee	nee	nee	-
	foerageergebied	ja	nee	nee	nee	-
	vliegroutes	nee	nee	nee	nee	-
Grondgebonden zoogdieren		minimaal	nee	nee	nee	-
Amfibieën		nee	nee	nee	nee	-
Reptielen		nee	nee	nee	nee	-
Vissen		nee	nee	nee	nee	-
Libellen en dagvlinders		nee	nee	nee	nee	-
Overige ongewervelden		nee	nee	nee	nee	-
Vaatplanten		nee	nee	nee	nee	-
Gebiedsbescherming						
		Gebied aanwezig	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Vergunningplicht	
Natura 2000		7,5 km	nee	nee	nee	-
Natuurnetwerk Nederland		2 km	nee	nee	nee	-

Conclusie

Middels een steenuilenonderzoek is vastgesteld dat er drie steenuilenparen voorkomen in de directe omgeving van het plangebied. De hoeveelheid geschikt foerageergebied voor de steenuilen in een straal van 300 meter rondom de territoria geanalyseerd. Het blijkt dat de steenuilenparen in de directe omgeving een leefgebied hebben dat zich ondergrens bevindt van wat een steenuilenpaartje in theorie nodig heeft om te kunnen spreken van een duurzame staat van instandhouding. Het plangebied vormt voor twee paartjes een essentieel foerageergebied. Er blijft door de aanleg van de woningen mogelijk onvoldoende foerageergebied over voor steenuilen om succesvol te kunnen broeden.

De ingreep veroorzaakt een aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van de steenuilen. Het functionele leefgebied dient te allen tijde behouden te blijven. Dit kan door voor de steenuil ongeschikte delen geschikt te maken. Dit dient te zijn uitgevoerd, alvorens de nieuwbouw wordt aangelegd. Voor de aantasting van essentieel steenuilenleefgebied is een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk. De te treffen maatregelen dienen te worden opgenomen in een activiteitenplan en ter goedkeuring te worden voorgelegd aan het ministerie van Economische Zaken.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Literatuur

- Beersma, P. & W. en A. van den Burg 2007. Steenuilen. Roodbont BV.
- Douma, M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode 2011. De zoogdieren van Overijssel. Leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2012. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet, augustus 2009.
- Fink, P.1989. Seasonal variation of territory size with the little owl (*Athene noctua*). *Oecologia* 83: 68-75.
- Grzywaczewski, G. 2009. Home range size and habitat use of the little owl *Athene noctua* in East Poland. *Ardea* 97(4):541-545.
- Parmentier, F. & A. van Paassen 2009. Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil. Landschapsbeheer Nederland, Utrecht.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie maart 2014.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Steenuil, *Athene noctua*, versie maart 2014.
- Limpens, H., J. Regelink & R. Koelman 2010. Vleermuizen en planologie. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Van den Bremer, L., van Harxen, R. & Stroeken P. 2009. Terreingebruik en voedselkeus van broedende steenuilen in de Achterhoek. SOVON-Onderzoeksrapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- STONE 2011. Erfwijzer Steenuil. STONE Steenuiloverleg Nederland, Heiloo.
- Zuberogoitia I., Zabala, J., Martínez, J.A., Hidalgo S., Martínez, J.E., Azkona, A., Castillo, I. 2007. Seasonal dynamics in social behavior and spacing patterns of the little owl *Athene noctua*. *Ornis Fennica* 84: 173-180.

Websites

- www.ravon.nl (soortgegevens amfibieën, reptielen en vissen)
- www.mijn.rvo.nl (natuurwetgeving)
- www.sovon.nl (soortgegevens vogels)
- www.zoogdierverseniging.nl (soortgegevens zoogdieren)
- www.overijssel.nl (EHS en beschermde gebieden in Overijssel)

Verklarende woordenlijst

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen lopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Flora- en faunawet is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Flora- en faunawet een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Flora- en faunawet omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

Econsultancy is een onafhankelijk adviesbureau. Wij bieden realistisch advies en concrete oplossingen voor milieuvraagstukken en willen daarmee een bijdrage leveren aan een duurzaam en verantwoord gebruik van onze leefomgeving.

Diensten

Wij kunnen u van dienst zijn met een uitgebreid scala aan onderzoeken op het gebied van bodem, waterbodem, water, archeologie, ecologie en milieu. Op www.econsultancy.nl vindt u uitgebreide informatie over de verschillende onderzoeken.

Werkwijze

Inzet en professionele betrokkenheid kenmerkt onze diensten. De verantwoordelijke projectleider is het eenduidige aanspreekpunt voor de klant en draagt zorg voor alle aspecten van het project: kwaliteit, tijd, geld, communicatie en organisatie. De kernwaarden deskundig, vertrouwd, betrokken, flexibel, zorgvuldig en vernieuwend zijn een belangrijke leidraad in ons handelen.

Kennis

Het deskundig begeleiden van onze opdrachtgevers vraagt om betrokkenheid bij en kennis van de bedoelingen van de opdrachtgever. Het vereist ook gedegen en actuele vakinhoudelijke kennis. Alle beschikbare kennis wordt snel en effectief ingezet. De medewerkers vormen ons belangrijkste kapitaal. Persoonlijke en inhoudelijke ontwikkeling staat centraal want het werk vraagt steeds om nieuwe kennis en nieuwe verantwoordelijkheden.

Creativiteit

Onze medewerkers zijn in staat om buiten de geijkte kaders een oplossing te zoeken met in achtname van de geldende wet- en regelgeving. Oplossingen die bedoeld zijn om snel en efficiënt het doel van de opdrachtgever te bereiken.

Kwaliteit

Er wordt continue gestreefd naar het verhogen van de professionaliteit van de dienstverlening. Het leveren van diensten wordt intern op een dusdanige wijze georganiseerd dat het gevraagde resultaat daadwerkelijk op een zo effectief en efficiënt mogelijke wijze wordt voortgebracht. Hierbij staat de klanttevredenheid centraal. Het kwaliteitssysteem van Econsultancy voldoet aan de NEN-EN-ISO 9001: 2008. Tevens is Econsultancy gecertificeerd voor diverse protocollen en beoordelingsrichtlijnen.

Oprachtgevers

Econsultancy heeft sinds haar oprichting in 1996 al meer dan tienduizend projecten uitgevoerd. Projecten in opdracht van particulier tot de Rijksoverheid, van het bedrijfsleven tot non-profit organisaties. De projecten kennen een grote diversiteit en hebben in sommige gevallen uitsluitend een onderzoekend karakter en zijn in andere gevallen meer adviserend. Steeds vaker wordt onderzoek binnen meerdere disciplines door onze opdrachtgevers verlangd. Onze medewerkers zijn in staat dit voor de opdrachtgever te coördineren en zelf (deel)onderzoeken uit te voeren. Ter illustratie van de veelvoud en veelzijdigheid van de projecten in de werkvelden bodem, waterbodem, ecologie, archeologie, water en milieu kunnen uitgebreide referentielijsten worden verschaft.

Vestiging Limburg

Rijksweg Noord 39
6071 KS Swalmen
Tel. 0475 - 504961
Swalmen@econsultancy.nl

Vestiging Gelderland

Fabriekstraat 19c
7005 AP Doetinchem
Tel. 0314 - 365150
Doetinchem@econsultancy.nl

Vestiging Brabant

Rapenstraat 2
5831 GJ Boxmeer
Tel. 0485 - 581818
Boxmeer@econsultancy.nl

E-MAIL
info@
econsultancy.nl
INTERNET
econsultancy.nl

